

ДИДАКТИЧНІ ПІДХОДИ ДО СТРУКТУРУВАННЯ МАТЕРІАЛУ З МЕТОЮ ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ УМІНЬ

У статті Лаврентьєвої Олени Олександрівни „Дидактичні підходи до структурування матеріалу з метою формування інтелектуальних умінь” надані принципи, що дозволяють закласти підґрунтя для конструювання

дидактичної системи. Однак їх використання є необхідною, але не достатньою умовою, з огляду структури інтелекту. Важливим фактором виступає особливість знань, які повинні бути структуровані у відповідності з закономірностями мисленнєвої діяльності.

In Elena Alexandrovna Lavrentjevoj's article "Didactic approaches to structurization of a material with the purpose of formation of intellectual skills" are offered principles, which allow to put in pawn bases for designing didactic system. However their use is necessary, but not a sufficient condition, proceeding from structure of intelligence. As the important factor feature of knowledge, which should be structured according, to laws of intellectual acts.

Формування інтелектуальних умінь передбачає включення як раціональної так і особистісної сфери учня. У нашому дослідженні ми будемо намагатися створити дидактичну систему, що дозволяє в рамках навчального процесу створювати умови для формування інтелектуальних умінь.

Якщо у структурі методів навчання окреслюється місце мисленнєвої діяльності учнів, то закономірності й принципи навчально-виховного процесу визначають сутність цієї діяльності. Проведений нами аналіз показує, що виділити принципи наочності, системності, цілеполагання, активності, мотиваційного забезпечення, етапності, міжпредметності, проблемності, диференціації такі, які повинні стати основою побудови спеціальної методики. (С.В. Лазаревський, І.Я. Лернер, В.Ф. Паламарчук)

Ця умова є необхідною для формування мислення, вона забезпечується змістом навчально-виховного процесу, але є не достатньою для формування інтелектуальних умінь з огляду структури інтелекту. Основною вимогою виступає особливість знань, які мають бути міцними, необхідними, достатніми та структурованими у відповідності із закономірностями мисленнєвої діяльності.

Організація системного знання вище ніж у ізольованих частин й функціонування системи забезпечується більш узагальненими вміннями. П.М. Ерднієв пояснює це явищем „самокорекції”, що забезпечується зворотною операцією, яка є у наявності при викладанні матеріалу у вигляді спеціально структурованих одиниць.

Структурування у дидактичному та методичному плані є процедурою, за допомогою якої основні елементи змісту навчального матеріалу вибудовуються в єдиних зв'язках та відношеннях, та відображають: логіку загально-історичного процесу пізнання та його результатів; технологію процесу розпізнання явищ, впорядкування їх у систему; виявляють та пояснюють сутність явищ; перетворюють їх. (Б. І. Коротяєв)

А.М.Сохор вважає структурними компонентами поняття та судження, графічно виявляє зв'язки та відношення між ними. За логічними процедурами опису, пояснення та перетворення структурує Б.І.Коротяєв. У В.Ф.Шаталова блоками є „опорні конспекти”. Існує напрямок, коли будуються різноманітні моделі з виділенням головного у матеріалі (В.Ф. Паламарчук). У підході В.Р. Ільченко структурування змісту відбувається на міжпредметній основі.

Принципами структурування є:

1. Виявлення цілісних, відносно самостійних систем, їх елементів,
2. Ранжирування матеріалу у системі:
 - 2.1. Описуючий матеріал (поняття),
 - 2.2. Пояснюючий (закони та їх доказ),
 - 2.3. Той, що наказує (принципи, правила, рекомендації по перетворенню).

3. Відтворення зв'язків та відношень. [1]

Отже мова йде не просто про розгляд системи, у якій одиницею виступає певна тема або її частина. Важливим є принципи, методи та прийоми, що формують процесуальні якості інтелекту. Процес структурування повинен відбуватися таким чином:

- Перетворення згорнутого пояснення у розгорнуте –
разурупнення.

- Пояснення його логічну структуру та дидактичний аспект визначається формою зв'язку між аргументом та тезисом. Піраміда понять повинна завершуватися кульмінацією. (А.М. Сохор)

- Виведення приписів

- Виділення найменших одиниць засвоєння.

Структурування навчального матеріалу у відповідності з вище окресленими принципами та методами дозволяє досягти не тільки міцного засвоєння знань, а й завдяки спеціальному використанню розумових процедур сприяє формуванню інтелектуальних умінь.

Література:

1. Коротяев Б.И. Учение – процесс творческий: Кн. для учителя: Из опыта работы. – 2-е изд., доп. и спр. – М.: Просвещение, 1989. – 159с.

2. Лазаревский С.В. Формирование общеучебных интеллектуальных умений у старшеклассников (на материале дисциплин естественнонаучного цикла).: Дис... канд. пед. наук: 13.00.01 – Киев, 1989, - 130 с.

3. Эрдниев П.М., Эрдниев Б.П. Системность знаний и укрупнение дидактической единицы // Советская педагогика. - №7. – 1975. – С.75-80.